

Enhörna Hembygdsförening

Årgång 4, nummer 3

maj 2002

NATIONALDAGSFIRANDE

Torsdagen den 6 juni kl. 19.00 är det samling vid Överenhörna kyrka för årets firande av nationaldagen.

Fanborgsen går till hembygds museet där det blir tal samt sång av Enhörnakören.

Medtag gärna kaffekorg och njut av en härlig försommarkväll tillsammans med andra Enhörnabor.

Museet kommer att hålla öppet hela kvällen och årets sommarutställning, som är en uppföljning på förra årets Ekensbergsutställningen, invigs.

Utställningen har kompletterats med en del nytt material och en vandring till godset är planerad (se nedan).

VANDRING KRING EKENSBERG

Utställningen i museet om Ekensberg fortsätter även i år, och vad vore väl lämpligare utflyktsmål än detta vita Gods vackra omgivningar. **Lördag 15/6 kl 13.00** väntar Olle Karlsson och Birger Artursson på Er vid **Ekensbergs stora stall**. De kommer därefter, förhoppningsvis med hjälp av kunniga "gamla i gården", leda sin skara på småvägarna kring Lurberget. Vandrigen beräknas omfatta kring 3 kilometer, och vi får som vanligt varna för delvis besvärlig terräng. Vandrigen avslutas vid trappan till Ekensbergs huvudentré, där godsets nuvarande ägare Lars Sjöberg hälsar oss välkomna och berättar lite om Ekensberg då och nu.

Glöm inte att ta med kaffekorg, ty en mer lämpad plats för eftermiddagskaffe än i parken framför herrgården, är svårt att tänka sig.

Tyvärr är inte byggnaden iordningställd för visning och det krävs en hel del förberedelser för att kunna ta emot besökare. Vi hoppas dock att det blir möjligt att få se en del av byggnadens interiör.

Kostnaden för att delta i vandrigen är 25:-/person för medlemmar och 50:-/person för andra.

(Kassören finns på plats för de som vill lösa medlemsavgift, 100:-/familj; passa på!!!)

ALFRED NOBEL ENHÖRNING?

Styrelsen har i ett brev från **Paul Weigl** blivit uppmärksam på att den berömda familjen **Nobel** har anknytning till Enhörna. Under förra året utgavs en bok skriven av **Vilgot Sjöman**: "*Vem älskar Alfred Nobel*", där två mycket intressanta uppgifter framkommer. Den 4:e januari 1833 skrevs ett flyttbetyg i Maria församling, Stockholm, att "H. Conducteuren Nobel flyttade sistlidne vår till Enhörna församling..." (sida 45) H. Conducteuren är ingen mindre än Alfreds far Immanuel. Från denne finns även en konkurshandling daterad Ridön 3:e november 1832 (s 47). Immanuel Nobel och hans familj bodde alltså på Ridön i Enhörna under större delen av 1832 och åtminstone en bit in i 1833. Vad gjorde han där?

Paul antyder ett möjligt svar: "Vi som känner till Ridön i Mälaren vet, att det därstädes finns en stor och unik byggnad liknande en katedral, uppförd efter konstens alla regler, för lagring av sprängämnen, det så kallade Kruthuset. Numera används det som festlokal. Anläggningen har, enligt mig tillgängliga uppgifter, tillkommit omkring 1830. Alltså samtidigt med familjen Nobels vistelse där. Finns det något samband?"

Immanuel var i likhet med sin son Alfred sprängämnesexpert, och det var han som uppfann det oberäkneliga nitroglycerinet, vilket sonen skulle tygla i dynamiten. Någon har sagt att *conducteur* kan betyda byggmästare, om jag inte minns fel. Paul tror att uppgifter kan finnas hos Fortifikationsförvaltningen (numera försvarets materielverk?), men har själv inte tid att forska vidare.

Vem tar sig an uppgiften?

När Alfred föddes, den 21/10 1833, hade familjen flyttat tillbaka till Stockholm (s 49), men räknar vi nio månader tillbaka så bodde de antagligen ännu kvar på Ridön. Kanske har denne världsberömda svensk fått sin livsgnista tänd på Ridön i Enhörna?

-Johnny L

"Ungdomen måtte roa sig" ansåg Herr Greve Gyldenstolpe på Ekensberg enligt sockenstämmoprotokollet från juni 1824

"7/ Anförde Herr Grefven och Commendeuren Gyldenstolpe på Ekensberg, det han genom sin Inspector blifvit underrättad att dansgillen understundom skola hållas på Logarna i Socken - Detta ville Herr Grefven icke hafva förbudt; ungdomen måtte roa sig, endast det sker med måtta och anständigtvis; men den borde allvarligen tillsägas att den icke röker eller nyttjar Tobakspipor i Ladugårdar och på logarna; emedan förstörande eldsvådor derigenom kunna förorsakas - Denna erindran fanns vara af yttersta vigt, och blef derföre afsagt, att jämte det hvar och en bör tillsäga sitt folk att varsamt umgås med elden, den som gifver ungdomen lof att dansa på Logan, icke allenast skall tillsäga ungdomen om detta, utan ock deröfver hålla nödig tillsyn, att ändamålet - eldsvådans undvikande - må vinnas."

Arkivmaterial/Bertil Wallin

EN SEHLMARKSHISTORIA

Syster Hedvig, föreståndarinnan på Emyhemmet, ordnade skjuts till Madan då hon visste att Johan, den ene av de gamla bröderna, låg sjuk. Hon hade bl a omelett med sparris till honom. Han smakade lite men sa att det var kål - och d e t ville han inte ha. Så blev det tal om medicin.

"Medecin, de behövs då inte! De finns kvar sen mamma levde." För vilken åkomma hans gamla mor, avliden 1918, ordinerats den medicinen är obekant.

Berättat av mannen som skjutsade syster Hedvig/B E Sjöström

REGIN

Kanske har ni under de senaste somrarna fått syn på ett litet vackert "vikingaskepp" nere vid Ekensbergs ångbåtsbrygga? En och annan har säkert funderat över dess ursprung och hur det har hamnat här. Skeppet har i år beretts en lämpligare plats inom båtklubbens område, och det kan här vara tillfälle med några ord om denna flytande skönhet.

Regin, som båten heter, är till största delen byggd i Mälärhöjden, men har ändå av naturliga skäl fått vinterviste och hamn i Över-Enhörna. De huvudsakliga båtbyggarna och stolta ägarna till Regin är Anders Ahlgren, Michael Maasing (som en gång i tiden var med och sprätte mask vid Husabyutgrävningarna), Olof Johansson (son till vår f d ordförande Birgitta, och tidigare Enhörna-bo) och Magnus Bergman (numer torpare invid Över-Enhörna skola). -Alla goda vänner till under-tecknad, som är avundsjuk på att inte haft tid till att delta i båtbyggandet.

Namnet Regin kommer av ett gammalt ord för "makterna, de styrande" (jmf regera), i detta fallet ett samlande begrepp för gudarna. Hon började byggas 1995 och sjösattes 1999. Regin är ingen kopia av något vikingatida skeppsfynd, utan en egen skapelse med inspiration från flera sådana fynd. Bordläggning och det mesta övriga är tillverkat av furu, men en del detaljer består av gran och ek. Längden är ca 10,5 m och hon är 2,6 m bred. Själva skrovet väger inte mer än 500 kg, men fullt utrustad omkring 1 ton. Hon är utrustad med 6 årpar samt en mast på 9 m. Seglet är på 35 kvadratmeter och är handsytt av linne.

Hittills har man seglat Regin inom Mälaren och Stockholms skärgård, men till nästa sommar planeras en segling till St Petersburg tillsammans med ett flertal andra båtar av liknande typer. Antagligen kommer de samlas vid Adelsö för vidare avfärd. Det blir nog en syn för gudar!

-Johnny L

MÅLAR-HIO

En utomsöcknes som kallades "Målar-Hio" har gjort dekorationsmålningarna i Bygdegården, Pensionatet (numer benämnt Emyhemmet) och Missionshuset i Över-Enhörna. Han målade också skolbänkarna i Över-Enhörna. "Målar-Hio" var bror till Armida som var maka till "Krösarn" Ivar Andersson i Gransta.

B E Sjöström

TREVLIG MIDSOMMAR!

"Till midsommar restes majstänger vid både herrgårdar och bondgårdar, där en jämn dansplan af naturen erbjöd sig. Majstängerna kläddes med löf, blommor och pappersprydnader. På majstängsarmarna hängde stora rombiska hängkronor af bladvassrör. (...) Man dansade kring majstängen. På någon loge egde servering rum af starkvaror, och utanför logen stod en så fylld med svagdricka, hvilken allt efter förbrukning påfylldes. I toppen hade majstängen en svensk flagg."
-Johan Jansson i Öfver Enhörna, född 1830. Ur Hammarstedtska arkivet.

EN LITER PÅ KÖPET

Just vid början av seklet 1900 kom Carl Erik Hedengren från Adelsö till Hamnskär, Över-Enhörna. Walfrid Berglund som tjänade dräng hos Hedengren, fick en dag uppdraget att ro till Mariefred efter brännvin till de av öarna som beställt en kagge var. En kagge rymde 25 liter. Man erhöll en liter brännvin extra för var kagge man köpte.

Sagesman Evert Berglund/B E Sjöström

LITE TILL OM TROLLTALLEN...

I samband med vår diskussion kring Trolltallens fortsatta öde, har styrelsen fått ta emot många uppgifter, åsikter och tankar från medlemmar och andra. Varje mening har varit lika värdefull och välkommen, men vi kan tyvärr inte publicera allt som kommit oss tillhanda. Från **Ingegerd Moberg** (ständig medlem och f d styrelseledamot) har vi fått några rader som vi ändå vill återge. Hon har i "Sörmlandsboken-en skrift om hembygden" som är en antologi från 1918, funnit en hel sida om vår Trolltall, där slutorden lyder så här:

Bara nu icke de få sin vilja sin vilja igenom, som anse, att furan bör huggas ned, så att det äntligen måtte bli slut på de vår tid ovärdiga signerierna. En sådan mening lär nämligen på sistone ha gjort sig gällande bland en del beskäftiga personer i orten."

Väder och vind, virkets värde, vägens dragning och kampen mot vidskepelse; inget har ännu fått omkull vår Tall. Det är inte meningen att den ska falla av människohand!

-Johnny L

GRATTIS TILL TRÄDVÅRDSFÖRENINGEN!

Vi vill gratulera våra fränder i Enhörna Trädvårdsförening till att ha erhållit Miljöpartiets lokala miljöpris för sitt arbete. De har även uppmärksammats i en välskriven artikel på mittuppslaget i "Mitt i Södertälje" Tisdag 23 april i år. Nog har väl körsbärsträden blommat särdeles rikt och vackert i år?

Söndagen den 25 augusti, kl. 13—16 vid museet, genomförs

Hembygdsföreningens traditionella höstmarknad

Som vanligt blir det försäljning av grönsaker, konstverk, nyrökt fisk, hemslöjd, körsbärsträd m.m.

Grillad korv, kaffeservering och fiskdamm för barnen hör också till.

Hemvårdardagen är ett uttryck som alltmer används för vår marknad, gamla Enhörnabor söker sig hem igen för att på marknaden träffa gamla och nya bekanta.

Mer information kommer under augusti, boka dagen redan nu!!

Rapport från årsmötet 28 april

Ett som vanligt välbesökt årsmöte fick bland annat vara med om att välja in tre nya styrelsemedlemmar (Anne-Marie, Olle och Bo). De avgående styrelseledamöterna Håkan Andersson, Åke Lundqvist och Åke Myrenäs avtackades för sina insatser i föreningen.

Marie Bladh och Olle Andersson mottog föreningens diplom för att de visat att även till synes förlorade hus kan räddas. Med varsam hand har det gamla torpet från Ekeby flyttats och restaurerats till att bli en beställningsrestaurant med gammeldags hemtrevlig atmosfär kompletterat med ett mycket välutrustat, modernt kök. Mer information om restaureringen kommer i ett senare nummer av bladet. Lennart Söderman avslutade mötet med en mycket intressant och roande beskrivning av hur industrin runt Nykvarn har utvecklats från mycket gammal tid fram till idag.

/Leif T

Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05
Johnny Länn, vice ordf	tel: 550 492 26
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30
Sven-Olof Svensson, kassör	tel: 550 440 04
Anne-Marie Andersson	tel: 550 420 16
Mona Elveskog	tel: 550 420 28
Kristina Ingårda	tel: 550 420 01
Olle Karlsson	tel: 550 440 37
Bo Staflund	tel: 552 461 35
Sven-Eric Åkerman	tel: 550 491 84

Box 39, 15023 Enhörna

Medlemsavgiften är 100:-/år (familj)

Postgiro 23 89 45-0, Bankgiro 822-6565